

FELELŐS SZERKESZTŐ: REINER FERENCZ.

Előfizetési ára:

Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Évenként 20 ív zenemelléklettel.

Egyes szám ára 20 krajczár, zenemelléklettel 30 krajczár.

Szerkesztőség: Váci-utca 3. sz.

Kiadóhivatal: Grinátos-utca 6. sz.

TARTALOM.

IRODALOM: BERÉNYI PÁL: *Szigligeti és a népszínmű.*ZENE: BÁTOR SZIDOR: *„István király.”* — LINDTNER MIHÁLY: *Van-e magyar dal?* — Zenészeti hírek.

SZÍNHÁZ: Színházi hírek.

KÉPZŐMŰVÉSZET: PAJZS ORBÁN: *A berliniek szobrászata.*

SZIGLIGETI ÉS A NÉPSZÍNMŰ.

BIZONYÁRA nem tévedésből történt, hogy a nemzeti színház Szigligeti emléket ünnepelve, már e hó 7-én hozta színre a *„Trónkeresőt*». De ha tévedés volna is a kegyelet, tiszteletreméltó ha bármikor gyújtjuk is meg az emlékezet mécsvilágát és a nemzeti színház kegyeletes tisztelete Szigligeti iránt nem változott és nem vesztett őszinteségéből, ha 18-ika helyett, mely napon Szigligeti született, már 7-én ünnepelte is emlékét. Mi a változást inkább külső okok kényszerítő erejének tudjuk, elgondolva, hogy a nagy közönség ízlése, mely rövid néhány év óta ellenállhatatlan erővel rontotta le az összes európai színházok repertoirejét, nálunk is áldozatszámba veszi, ha egy régebbi író darabját kell végig néznie. És ha Szigligeti még nem is régi író, mert hisz egy tizeddel ezelőtt még itt élt, itt működött közöttünk, ama darabjai, melyek a nemzeti színház deszkáira tartanak igényt, már régi számba mennek; oda tolta őket a modern társadalmi drámák és vígjátékok nagy rafineriával kiszámított szenvedély-machinációja és a cselekvény koncepcziójának lázas menete. De ha ily körülmények között kétszeres súlyval esik mérlegbe a tisztelet adója, melyet ép Szigligeti iránt nem csak ünnepélyes alkalmakkor szokott leróni a nemzeti színház, a visszatetszést egész meztelenségében költé föl egy másik műintézetünk, mely Szigligetit már nem ismeri

és műveiből, pedig a fent jelzett körülmények éppen nem gátolnák, nem szokott repertoirejába egyetlen egyet is fölvenni. Igaz, hogy a nemzeti színház Szigligetinek nagyon sokkal tartozik, mert hisz nemcsak darabokat írt számára, de megteremtette az első magyar repertoirt és volt dramaturg, rendező, majd tanár és igazgató; hanem e sok szerep mellett, mely őt a nemzeti színházhoz köti, nem elenyésző csekélység az az egy, mely az ő emlékét a népszínházzal fűzi egybe; az az egy, mely az ő emlékét kitorlhetetlenül írta drámairodalmunk történelmének lapjára: a népszínmű megteremtése.

És a népszínháznál erre már nem emlékeznek. Feledik, hogy Szigligeti nélkül talán ép a népszínház existenciájának lehetősége vált volna kétségessé, felejtik, hogy az a műfaj, melynek a népszínház létesülését nagyrészt köszönheti, nemcsak a speciális alkotása Szigligetinek, de még ma is ép olyan, mint a minőnek Szigligeti ránk hagyta. Van-e ez utóbbiban büne annak a körülménynek, hogy ő ma csak a vidéki színházok részére él?... nem kutatjuk; meg vagyunk azonban győződve róla, hogy Szigligeti legsikerültebb népszínművének színrehozatala méltó visszautasítás volna az olyan írókra, kik üzleti érdekek gyarló csábításának hódolva oda süllyesztették a népszínművet, hogy jövője iránt a legsötétebb lemondás is okadatolt. Pedig, ha volna alkalma a fővárosi közönségnek és annak az írói kis csapatnak, mely itt a fővárosban él és a népszínháznak írja népszínműveit, látni, hogy hol hagyta el Szigligeti és hol kellene tovább folytatni, bizonyára válhatott volna már a mi népszínművünkben is határozott drámai faj, mint vált a többi európai nemzetek hasonló alkotásaiból. — Így még ma is ott van, a hol Szigligeti hagyta és még ma is küzd azokkal az elemekkel, melyekből Szigligeti, sok külső körülmény és egyéni tehetség kényszerítő hatása alatt megteremtette: a népszínház, mely a népszínművet különös letéteménykép kezeli, nem tudott fejlődésére hatni. Minő üdítő hatása volna pedig néha-néha látni azt is, hogy mint küzdött a mester a forma és a tartalom nehézségeivel?... minő tanulságos volna látni, hol és miképp győzött, vagy mikor tört meg ereje,

nem bírva a felébresztett szenvedélyekkel egy zárt kör erős határú mesgyéi között?... De hát Szigligeti darabjai a múlté és a vidéki színházok kétségbeesett igazgatói?... Pedig minő tanulságos volna az ő törekvése még irány szempontjából is, mert nemcsak a költői ér íratott gyökorta Szigligetivel, de a hazafi könyje és öröme tört ki sokszor szívéből és művei missziót tölthettek be. Ő úgy értette feladatát és kora igényeit, mint a mi népszínműíróink a szerep-szabást és a telt házak titkait értik. És Szigligeti hatott is népszínműveivel irodalmi és társadalmi átalakulásunkra. A harminczas években egész a negyvenes évek elejéig, a bécsi külvárosi bohózatok uralkodtak nemcsak a vidéki, hanem a fővárosi színházokon is. Olyan élet rajzain gyönyörködött a magyar közönség, mely a miénktől egészen elütő volt és olyan dallamoktól pezsdült jó kedvre, mely fülének, szívének idegen volt. A magyar írók némelyike megkísérelte ugyan a bohózatot, de a Kotzebue minták után indult mindnyája és a magyar népdalt alig merte megszólaltatni. Szigligeti több szerencsével, több írói és több drámai erővel ragadta meg a tollat, mint társai és míg egyrészt sikerült neki elnyomni a bécsi bohózatokat, másrészt színpadra hozta a magyar népdalt és visszavitte a művelt közönség ajkára. Fővárosunk utcáin, salonjainkban azóta hangzanak a magyar népdalok és zeneszerzőink is azóta fordulnak feléje nagyobb figyelemmel. Szigligeti a törekvését nagyban elősegítette e magyar lyra és eposz fejlődése is, mely a népköltészetben keresett megifjodást és szülte Petőfit és Aranyt. De nemcsak lyránk és verses epikánk fordult megifjító erőért a néphez, prózánk is követte; és Eötvös falu jegyzője élénkebben tárta föl az akkori összes hírlapoknál népeletünket. A lyrát, eposzt, regényt és drámát ugyanegy szellem fúvalma kezdte áthatni. Az átalakuló irodalom és társadalom egyik szülötte volt a népszínmű és nem hiányzott politikai színezete se. Előszeregettel rajzolta politikai és társadalmi intézményeink hiányát s a nép szószólója kívánt lenni. Politikai vezércikkeink fejtegetéseit a jobbágyság eltörlésétől a börtönrendszer javításig örömet fogadta alapeszméül, s

a hol nem vett is föl valamely külön kérdést, részvétet igyekezett kelteni a társadalom alsóbb osztályai iránt. Szigligeti népszínműveivel élénk részt vett ama diadalmas harcokban, a melyek társadalmi és politikai intézményeinket átalakították s valóban őt nemcsak a drámaíró, hanem a hazafi koszorúja is megilleti. A mostani népszínműírók ezt nem értik. Ők nem ismerik föl társadalmunk azon kérdéseit, melyek a népre hatva egyéni szenvedélyeket is tudnak fölkelteni. Nálunk csak az igazgatók és primadonnák szepelnek irányt nyújtó tényező gyanánt, magasabb társadalmi szempontok, irodalmi irányok nem érdekelnek benünket.

De még népszínműíróink itt sem tanulva Szigligetitől, ép korunk társadalmi kérdéseinek behatása alatt álló egyénekben nem keresik azokat az alakokat, kik népszínműveink régi megszokott egyénéiből kiválva, némileg is változatot hoznának a falusi idylli élet egyhangúságába, magának a népszínműnek, mint drámai fajnak gyengéin sem iparkodnak segíteni.

A népszínmű nálunk nem más, mint a germánoknál volt egykor a tragikomédia azzal a változattal, hogy a dalműből is olvastott magába valamit; drámai kö-zépfaj tehát, mely vegyíti a tragikait és komikait, s hol ezt, hol amaz emeli uralomra. És ép a vegyítésben találjuk mi a népszínmű mai formájának lehetetlenségét. Szigligeti is nem egyszer tapasztalta, hogy a vegyítés helyes módját eltalálni legnehezebb; mert vagy igazán a tragikaiak voltak az összeütközések és így sokkal erősebbek, semhogy kiegyenlíthetők lettek volna, vagy a komikai elem nőtt olyanná, hogy éppen nem tudott a szomorú mellett zavartalanul elhelyezkedni. De ezek mellett azt is tapasztalta Szigligeti, hogy az énekrész, az énekesek és énekesnők kedvéért igen nagy tért fogal el és nem engedi a cselekvény gyors és biztos fejlődését.

Es Szigligeti, kit mindenkor sarkalt a költői ambíció, e három elem egymásra hatását a körülmények szerint igyekezett is mérsekélni. Ha tárgya komoly volt, mérsekélt a komikumot, elhagyta a dalt és egyszerűen csak népdramát írt, mint a minő a *Lelencz*; ha a komikai elemnek adott tért, megtartva a dalt, egész vígjátékot vagy bohózatot kerekített ki, mint *Lilomfiban*; ha az énekrésznek akart túlsúlyt adni, az operettet kísérlette meg, mint a *Debreczeni bíróban*. Utána egyik népszínmű írókat sem vezette ez elemek szétválasztásában annyi öntudat, mint őt. Pedig kell, hogy az elemek szétváljanak. Úgy, amint a színészi talentumok udvarlására írt népszínművek teszik, e műfaj meg nem élhet, mint nem élhettek meg Tóth Ede és Csepreghi népszínművei, kik a legavatottabb kézzel folytatták, a mit Szigligeti rájuk hagyott. Kell, hogy vagy népdramánk, bohózatunk vagy operettünk fejlődjen, mint fejlődött a tragédia és komédia, a régi tragikomédiákból. Azok a színi elemek, melyek ma nyersen, mintegy egymásra vannak halmozva, csak egymás hatását rontva élhetnek egy körben. Népszínművünk, tökéletes drámai alkotás követelményei szerint, azon népszínműírói receptje után, hogy legyen egy alak, ki a szomorút, egy, ki a vígát és egy a ki az éneket képviselje, nem fog

készülni. E drámai elemek csak önállóan élhetnek, mert hisz önálló elem mindenik és ha vegyülnek is, csak akkor vegyülhetnek, ha akár az egyiknek, akár a másiknak domináló hely van kijelölve. És ezért óhajtjuk, hogy a népszínház is szenteljen egy-egy estét Szigligeti emlékének.

DR. BERÉNYI PÁL.

«ISTVÁN KIRÁLY».

Operá 5 felvonásban, szövegét Dobsa Lajos «Első István király» című tragédiája nyomán írta Váradi Antal. Zenejét szerző Erkel Ferencz. Előadott először a m. kir. operaházban 1885. márcz. hó 14-én.

A lefolyt két egyik kiváló érdekessége, Erkel Ferencz legújabb dalműve «István király» volt. Erkel műzsáját hazánkban már megszokták mindenkor örömmel fogadni, és az «István király» dalműre is kíváncsiak voltak mindazok, kik Erkelben a magyar zene- s dalművészet megalapítóját, és egyik fejlesztőjét tisztelik. Ez opera színrehozatala, melynek első előadását az operaház megnyitására tervezték, mostanig elhúzódtott s így a kíváncsiság, mely ez által csak fokozódott, csak e héten nyert kielégítést.

Közel négy évtizede immár, hogy Erkel Ferencz megteremté a magyar operát. Pályájában szunnyadt akkor még nálunk nemcsak a magyar műzene eszméje, hanem általában a zene, s a szorosan vett népdalok és a hagyománykép reánk szállt és megörzött hallgató nótákon kívül senki sem gondolt másféle magyar zenére.

Midőn Erkel Ferencz 1840-ben Báthori Máriával fellépett, és vele a legelső országra szóló sikert vívta ki, egyszerre megszületett nálunk a magyar műzenek műzenéje: az opera. Ott kezdtük, a hol más kifejtett és határozott iskolával bíró nemzetek csak végezni szoktak. További munkásságának gyümölcse lett Hunyadi László (1844), Hymnusz (1845), Erzsébet (1857), Bánk-bán (1861), Sarolta (1862), Dózsa György (1867), Brankovits György (1874), Névtelen hősök (1880), és most István király.

Erkel Ferencz méltán megérdemli az ünneplést és a nagybecsülést. Ő a szakadatlan munkában öszült meg. Pihenést nem keresve, csak nemes feladatának élt, és teljes lelkesedéssel haladt e szép cél felé.

Hunyadi László és Bánk-bán operáiban, a magyar rhytmust, valamint a magyar dalt művésziösen tudta az operafarmába szorítani, és annak is köszönheti, hogy e két nevezett opera annyira népszerűvé vált. Már a «Névtelen hősök»-ben az újabb zenedráma-iskola elveinek hódolt, de azért zenéje alapjellegetében még magyar rhytmus majdnem minden számban volt található, bár voltak olyan részletek is, melyek nem voltak nationális formához kötve. István király operájában Erkel Ferencz már teljesen szakított a nemzeti zene kultuszával, és feltétlenül Wagner követőjének vallotta magát. Vajjon előnyére szolgált ez dalművének? Mondjuk ki nyíltan, hogy nem. Mert előbbi műveiben erős egyéniség és ere-

detiség nyilvánult, mely jó tulajdonságok legújabb dalművében az utánzásnak és más mintákra való támaszkodásnak estek áldozatul. De azért István király, Erkel Ferencznek mégis legnagyobb szabású műve, mert ép úgy koncepcziója valamint hangszerezése messze túlhaladja korábbi műveit. Hogy Erkel Ferencz mindannak daczára valódi zene-dramát nem tudott alkotni, annak nagyrészen a fogyatékos szöveg az oka, és most csak azt a kérdést szeretnénk megfejteni, hogy mi kötötte Erkel annyira szent Istvánhoz, hogy Molnár György szövegkísérlete után Váradit kérte föl az írásra?!... Mi határozottan abban a nézetben vagyunk, hogy szent Istvánból, ép úgy mint Mosesből vagy Krisztusból nem lehet drámai alakot csinálni; mert a drámában emberi bünt kell színe hozni. És e nézetünkben tántorít meg bennünket azon sokaknak tana, kik az opera szövegében kívánnak annyira szerves drámai cselekvényt és oly módon kifejtett drámai jellemeket, mint a tiszta színművekben. Ez tán téves. Az opera szövegében is meg kell lenni, drámai szempontból, mindannak a mi a színmű megélhetésének főkélléke, és csak a jellemek és cselekvések motivációja az, a mi belőle hiányzik. Hogy mennyire igaz ez utóbbi, bizonyítja Váradi *István király*. Késztaltabb, darabosabb opera szövegét nem írtak még soha. Sok hőse, vagy mondjuk csupa hőse van és egyetlen egy főhőse sincs. Tableauk vannak, melyekhez István király alakja csak szervetlenül van odaragasztva. Ő nem főhős, hisz ő alig tesz egyebet, minthogy megindít egy cselekvényt, azt a cselekvényt, melyet Dobsa, egy tragédia széles keretében mindenképen megvíválhatott és a mely Váradinál jelenetekre bomlik szét, a melyek összefüggését csak az olvasó fantáziája szöheti egybe. De nem főhős Imre se, és pedig nem csupán azért, mert a körülmények nem uralkodnak, hanem azért sem hős, mert jelleme nagyon is naiv. Úgy, amint az operában van feltüntetve és festve jellemének az a döntő vonása, hogy ő a szent lélek völégénye, nagyon is naiv és színre hozva a nászéji jelenetben határozottan triviális. Itt nem érezte ki Váradit, hogy a fonséget, a közönségestől mindig csak egy vékony fal választja el. De nem hős, sem Péter, sem Sebős, sem Vazul; mert a két első nagyon is háttérbe szorul, míg Vazul csak alkalom, hogy egy pár díszlettel több legyen. Valóban ökkal kérhetjük, hogy a pogányok isteni tisztelete és háborúja helyett — a miknek megtörtént mi szívesen elhittük volna egy szolgának is, ha elbeszéli — nem lett volna-e jobb Imre és Crescimira küzdelmét vagy Péter intrigáját színre hozni? De ez nem minden, a mi a legfőbb létező vizsgálat után is, a legszembeötlőbb módon kéri kihagyását; mire való Jóna és Zolna alakja?... Csak azért szerepelnek és töltnek be annyi helyet, hogy Sebős bosszúretét megokolják?... Ezért nagyon fölösleges, mert midőn egyrészt mi úgyis elhiszük Sebősnek, ha Péterrel szövetezik, hogy haragszik az Árpádokra, másrészt minek az a sok contrarius elem?!... Csak azért, hogy végül Istvánnak is legyen alkalma nyilatkozni és állmba merülve a finalét elmondani.

De arra, hogy a darabban sok a lényegtelen és e miatt darabos, kúszált és csak jelenetekből áll, hiányozván belőle a jellemek, kik tehetnének és a cselekvény elég bizonyíték a tulajdonképeni mese. István királyban az van elmondva, hogy Imre herceg az Arpádház egyetlen sarjadéka szülői akarat és az ország kívánalma szerint nőül veszi Crescimirá, holott ő az Isten anyjával jegyezte el magát Akadály nélkül vezetni Imre az oltár elé Crescimirá, kit Péter szeret, és csak a nász éjjelén vallja be esküjét. Cre cimira árulást vél; a bosszú érzete fakad ki kebléből és megöli Imrét.

Midőn e rövid meséhez hozzá tesszük, hogy ennek nagyrésze a színpadon kívül történik, bátran kérdezhetjük, hogy mi történik hát a színpadon?!... A színpadon pogányok tartanak Hadúrnak áldozatot; majd csatára kelnek; majd látjuk Zolnát és Jóvát; ott látjuk Sebőst is; szóval sok mindenféle alakot csak főhőst és szerves cselekvényt nem.

Hogy az «István király» zenéjét komolyan és behatóan megbíráljuk, azt nem kívánhatja tőlünk senki, miután a partitúra nyomtatásban még nem jelent meg és így most még hozzáférhetetlen s így csak az egyszeri hallás után tett benyomással akarunk beszámolni. Igen meglepett az első felvonás bekezdő szava: «Eg, áldd meg a királyt», melynek dallama komoly és nemes és zenében híven visszaadja a szöveg tartalmát.

Ügylátszik Erkel Ferencz a karokra fordított legnagyobb gondot, mert azok e dalműben túlnyomó szerepet játszanak s ezek képezik a dalműnek a legerősebb s legfényesebb oldalát. Felemlíthető még az első felvonásban Imre panasza, melyet anyjához intéz.

A második felvonásban az esztergomi dunapart terül el szemünk előtt. Itt a zenének bő alkalmá nyílt a helyzet festésére és jellemzésére és ez alkalmat Erkel fel is használt, habár a hangszerelése nagyon is hasonlít «Aida» Nilus jelenetéhez.

Sebős és Péter kettőse, melyben a lassan lángra gyúló szenvedély a zenekar kíséretében kellő kifejezésre talál, nagy drámai lendülettel van megírva. «Legyen áldás a frigyén» című kar, valamint Crescimira bevonulása, mely alatt a zenekar egy gyönyörűen hangszerelt bevonulási indulót játszik, szintén igen sikerült szám. De a templomban való bevonulás ép úgy szövegileg, mint zeneileg egészen Lohengrin recipéje után készült. Ennek határozottan a szövegíró az oka.

A harmadik felvonás megint emlékeztet Lohengrin második felvonására, habár e felvonás tartalmazza a legszebb számokat. Crescimira, majd később Péter lelkiállapotának egyes fázisai élénk s kifejező festésre találunk a zenében, különösen az a zenekari rész, mely Crescimira féltékenysége és a megaláztatás székelye miatti fájdalmát ecseteli, gyöngye az egész műnek. Péter és Crescimira duójában a legnagyobb drámai erő lüktet. A zenekar önállóan lép fel és együtt érez, szeret és gyűlöl a szereplőkkel.

A negyedik felvonás Zolna magándaival veszi kezdetét, mely dal igen ügyesen van megcsinálva, de nem épen a legeredetibb száma a partitúrának. Zolna eltávoztása utáni kettőskar, melyet a pogányok

és keresztények énekelnek, egyike a legmagasztosabb, legszebb és legművészebb compositióknak, melyet Erkel Ferencz valaha írt. Itt a szenvedélyek mindinkább hevesebbek lesznek, a kedélyek folyton izgatottabbakká válnak, a hanghullámok folyton nagyobb mértékben nőnek, az ütem is gyorsabb lesz, míg végre a forte legmagasabb fokát érte el, egyszerre elhallgat a kar, síri csend lesz, István király szól meg és kereszties botjának egy csapásával eloltja a pogány tüzet; az összes kar térdre borul és már most egyesült erővel énekelik a szép chorált:

»En erősségem nekem az úr«, mely Erkel Ferencz compositionális erejének legfényesebb nyilvánulásai között érdekel megörökítést.

Az ötödik felvonás a királyi palotába István termébe vezet Női kar kezdi meg, melyhez később férfiak is csatlakoznak. E felvonás már nem tartalmaz oly szép számokat, mint az előbbi, és határozott hanyatlást mutat az előbbi felvonáshoz viszonyítva. A dalmű végszava: »Oh légy néped öre« megint igen szép nemes és méltó befejezése a dalműnek.

István király előadása minden tekintetben kielégítő volt. A közönségen bizonyos ünnepi hangulat látszott meg, s mintha az ősz zeneszerző iránt érzett mély tisztelet fogta volna el a hallgatóságot, oly figyelem és feszült várakozás között folyt le az előadás. Osztatlan sikert aratott kiválóan a negyedik felvonás.

Az előadók közül (első sorban kell megemlítenünk *Odryt*, (István király), ki kis, de fárasztó szerepét végig, kitartással énekelte, s alakító képességének gazdagságával ruházta föl a szent királyt. *Malczkyné* asszonya (Zolna), de különösen *Bignio* (Péter), továbbá *Reich Irma* k. a. (Crescimira), *Pauli* (Imre) és *Ney* (Barang) mind a legnagyobb bűzgalmukkal járultak az est sikeréhez. *Gassi* (Sebős) kissé fátyolozottan bár, de azért kitarással énekelte végig szerepét.

A díszletek igen szépek, a jelmezek pedig fényben és gazdagságban minden eddig látottat felülmúlnak.

Elismerés illeti Erkel Sándor kitűnő karmestert is, mint aki a dalművet a legnagyobb gondtal tanította be.

BÁTOR SZIDOR.

YAN-E MAGYAR DAL ?!

(Válasz: «A magyar dal és népdalra».)

MÉLTÁNYOS dicséretet érdemel «A m. dal és népdal» cikkírója ama buzgalmaért, melylyel dalai értékét oly művészi magaslatra emelné, minővel egy Schubert, egy Mendelssohn dicsek-szik. Osztozunk mindnyájan ama törekvés pártfogolásában, hogy a magyar dalok, tekintet nélkül a szerzők bármelyikére is, a fentebbi mesterek műveivel vetekedjenek; de ily cél elérésére, bocsánatot kérek. több mint közönséges, ide költői lélek szükséges. Ennél nem szabad a romlott ízlésű publikum rabjává alacsonyulni, itt már nem szabad a teremtő erőnek, hogy úgy mondjam, a divatnak hódolva a földhöz tapadni. Itt a képzelem szárnyán repüljön lelkünk, hogy felülemelkedve a köznapiasságon, az idealizmus világánál aranyozzuk be ihlettünk szülőltjét.

De én nem hinném, hogy oly szerzők, mint kik a «Kőrösi lány», «Búza között», «Csicsóné» atmospherájában mozognak, képesek volnának Schuberttel versenyezve oly művet létrehozni, a miből a szép, igaz és jó örök eszméje mellett, a lázas tűz, az éltető meleg sugároznék, vagyis olyat teremtenének, mit egyszóval műdalnak mondunk.

De kérem — kérem — mintha csak hallanám — én nem szoltam műdalról, én csak «azon óriási hibát» említettem fel, «melyben tévelygünk, hogy egész közömbösen elnézzük azt, hogy e két különböző fogalmat a magyar dal és a magyar népdal fogalmát összezavarni engedjük, nem gondolva meg, hogy ez által zeneirodalmi viszonyait illetve a külföldi nemzetek előtt szegénységi bizonyítványt állítunk magunkról.» (Ide haza nem kell, itt minden verkli ugys fujja.) Boldog Magyarország! te válogathatsz a koszorús szerzőkben!

De térjünk a tárgyhoz, tisztázzuk fogalmainkat! «A magyar dal és népdal» cikk írója új beosztást állít föl és azt mondja:

Van magyar dal, és van magyar népdal. Igaz ez?

Nem!

Mért nem áll ez tehát?! — Nem áll mint igazság azért, mert e felosztás kizárja a műdal fogalmát. Ez világos hiba. De nem áll még akkor sem, ha magába foglalja is a magyar műdal fogalmát. Azt hiszem, Serly úr *dalait* senki sem fogja egy szózat, egy himnusz mellé sorozni. Ez is világos hiba. Be van bizonyítva állításom.

De van még egy kibuvó hely: és ez, hozzácsatolása lenne a műdalnak, a már említett téves felosztáshoz. Azonban én és más emberek úgy gondolkodunk, még pedig helyesen, hogy vannak csupán népdalok és vannak csupán műdalok. Tertium non datur.

Ebből folyólag be kell bizonyítanom, hogy a dal magában véve nem létezik, vagyis csupán népdal az, mit a t. cikkíró dalnak elkeresztelt.

«A m. dal és a népdal» szerzője azt hozza fel érvül osztályozása mellett, hogy amaz a nép teremtette, míg a *dal* a dalírók szerzették. Vajjon ez argumentum?! Vagy mit ért a nép alatt?! Tán egy második Homérost, kit ő is, mint a tudósok «összeillesztőre» magyaráznak (ἁπλοῦς és ἐπιποίησις)?

A cikk végén magyarázatát adja, hogy mit ért ő a nép alatt. Az olvasó kegyes engedélyével itt közlök egy részletet e magyarázatból.

«... «A csárdában bor és muzsika között éri ott a hajnal... ott az éjszaka, a cigány húzza estétől reggelig... mind hiába, a legény nem tudja feledni bánatát... nem elégítik őt ki már az ismert dallamok, bánatának megfelelő új dallamokat keres. «Ezt húzzad cigány!» kiáltja keservében, a primás odatartva hegedűjét, feszült figyelemmel lesi az új dallamokat a boros ajákról, eltanulván, fülébe húzza reggelig... meghallja a nép, tovább viszi...»

Tehát a t. cikkíró egy személyt ért a nép alatt! De én most meg azt nem értem, hogy mi különbség volna egy ilyen busuló legény és a dalíró közt?! Nem-e

lehet az tán — Örsi Csekeő, — a mikor borús lelke érzelmibe merülve «Sajó kutyám» dalát teremti meg? Vagy nem-e lehet az a cigány Lavota, vagy akár Bihari, a mikor a húrokba önti lelke mindenét, mikor új dal születik a legény vigaszára?!

Azt nem értem, hogy mi különbség lehetne a már fentem-írt dalírók és az ilyen búsuló legény közt?!

Ah! de csak most látom, hogy az argumentum helyes! Van, kérem, különbség! Azt a legényt a bor, muzsika hevültté teszi, fájdalma egy más világba kergeti, s hogy bánatát kiönthesse, költővé válik és drága gyöngyök folynak ajkáról! S mit tesznek a dalírók? (bócsánatot kérek a t. kivételektől). Leülnek a zongora mellé, billegetik, halászszzák a hangokat: valjon melyik passzol ehhez, ahhoz?!

S mi következik ebből?

Az, hogy míg az ily dalocskák, jobban tákolások, csak a legalacsonyabb műveltségi fokon álló, nem is kör, hanem szögletekben tud otthont találni, addig a népdal értékével, megkapó szépségével egy világot hódít meg. De hát ha így van a dolog, nincs-e veszélyeztetve kincseket érő népdal-irodalmunk?

Igen!

S hogy véleményemnek kifejezést adjak, fordítva azt ajánlom, hogy megmentve népdalainkat e compromitáló csoporttól, egy új sectát nyissunk, hova a beteges «Csicsóné»-kat sorozzók, mik annyira szegényére válnak nemzeti népzeneinknek.

LINTNER MIHÁLY.

ZENÉSZETI HÍREK.

~ KAMARA ZENE. Krancsevics vonós négyes-társulata szerdán f. hó 18-án valósgal gyönyörteljes estét szerzett a nem felette nagyszámú, de válogatott közönségnek. Igen helyes tapintatra mutat kamara-zenészeink részéről az, hogy a kevésbé ismert és érdekes klasszikus művekkel kapcsolatosan mindég vesznek fel abszolút becsű és örökké szépnek maradó műveket, mint ez estén a zenei gondolatokban dús Schumann és Cherubi négyesei. A mi az előadott műveket illeti, az első szám Bazzininak (op. 75) vonós négyesét képezte, mely különösen a benne ékeskedő csinos «Gavotte»-al, melyben változatosabbnál változatosabb átmenetek után ismétlődő szép thema van kidolgozva és csak az első és harmadik rész van kissé hidegen tartva. Hogy Krancsevics, Pinkus, Rosé és Sabathiel urak a kamara-zene magasabb követelményeinek is meg tudnak felelni, bebizonyították a Schumann (op. 47) zongora-négyes, de különösen Cherubini D-moll vonós-négyesének előadásával, mely utolsó darabnál, mondhatni, hangszínezésük és a felhalmozott kedves gondolatok interpretációjában valósgal brilliroztak. Az ő játékokkal párhuzamosan haladt és fokozódott a közönség hangulata is, úgy hogy az utolsó négyesnél a működők művészetének lelkes tetszés nyilvánítással hódolt. Meg kell még említenünk Rausch urat, ki a zongora-quartettben a zongora részt általános meglepedésre játszotta. Technikája jól kifejlett és a kompozíció benső értelmességénél a kellő hangulatot eltalálta

és mindvégig az egyéni felfogás önállóságával vitte ki. Technikai készsége különösen a scherzoban tűnt ki a legelőnyösebben.

~ A FILHARMONIKUSOK utolsó hangversenye mely pénteken 20-án tartatott annvi érdekes számot («Meerestille Glückliche Fahrt» és azokon felül egy magyar szímfoniát Mihálovics Ödöntől) hozott elének, hogy nem meríthették volna ki egy kis notice keretében, minek folytán e hangverseny tüzetes megbeszélését lapunk következő számában hozzuk.

~ A NEMZETI ZENEDE az itt időző Liszt Ferencz tiszteletére a vígadó kistermében igen sikerült hangversenyt rendezett és ismét bizonyítékát adta a jeles intézetben dívo kitűnő tanítási rendszer szép eredményeinek. Úgy a hegedű, mint a zongoratanzak bemutatott tanítványai már is szép készségeket árulnak el. Huber Károly kipróbált iskolájából, mely már több sokreményű ifjat adott zenei életünknek, ezuttal Lenz Rudolf tűnt ki Saint-Saëns Rondo capriccioso-jának korrekt előadása által. Csinos hangja, biztos, erőteljes és nyugodt vonókezelése szorgalomra és a jó iskolára vall. A tanítványzenekar is kielégíti a jogos követelményeket, melyeket Huber betanítása és vezetése után kívánni lehet. Így aztán igen csinosan hozta érvényre a kistzenekar Bartay Ede szímfoniái költeményét, mely egyuttal a hangverseny érdekes újdonsága volt. Bartay szímfoniája érett, megállapodott stilszerű munka, mely inkább e komoly jó tulajdonságokkal és a világos kompozícióval, mint az eredetiséget hajhászó, inventív értékű eleven témák által hat. Székely Irén Liszt es-dur hangversenyét adta elő, játékanak ismert előnyeivel és az ekkor harmonium kísérettel Liszt Sz.-Czeczilia legendáját. Az estének érdekes újdonsága volt továbbá gróf Zichy Géza magyar ábrándja. Elénkítette a hangversenyt még Schodell János és Simonffi Béla csinos zongorajátéka és Gárdos Mari éneke. Mondani sem kell, hogy a hangversenyt nagyszámú közönség hallgatta meg.

~ GULYÁS GIZELLA hangversenye biztos tudomást szerzett közönségünknek aziránt, hogy a fiatal hölgygyel honi executiv művészeink épp oly tekintélyes, mint előkelő serege egy minden tekintetben nagy figyelemre méltó, nem mindennapi tehetséggel szaporodott meg. Még tanulmányainak idejében jutalmat érdemelt ki a bécsi zenedén és az onnan hozzánk szálló hír a fiatal hölgy felől egy csapással spontán megerősítést nyert hétfői hangversenyén. Korához képest technikája nagy fejlettséget mutat, melylyel a legnagyobb nehézségeket könnyű szerrel győzi le. Ha még egészen önálló felfogásról egy rohamos fejlődésben levő gyermekről még nem is szólhatunk, nagy meglepedéssel tapasztaltuk a kiváló ízlést, mely a nagyszámú zongora-gyermekek játékában teljesen hiányzik és csak hiányosan pótolható a mester kínos gondjával bevágotott száraz preczió által. Ez az ízlés pedig biztos előjele a később bekövetkező essentiai és interpretatori felfogásnak és képességnek. A változatos műsor minden száma a kompozícióhoz való simulási tehetséget bizonyította, mely épp oly helyes volt Beethoven szonátájánál (C.-moll, op. 111) mint közvetlen, Brahms variációiban (Händel egy themája fölött, op. 24) és

meleg, átértzett Schumann-Liszt dalában. A közönség rokonszenves és buzdító tapsait a kritika általános elismerése és buzdító dicsérete kísérte és mi, a kisaszszony határozott nagy sikerét konstatálva, a hallottak után szép reményeket merünk jósolni a ritka tehetségű fiatal lánykának. Ney Dávid úr, ki Schmitt J. két dalát adta elő, gyönyörű énekével emelte a hangverseny érdekes voltát, melyhez hozzájárult még Schmitt úr a bécsi zenede tanára, a kisaszszony mestere, ki nemcsak kitűnő o' tatonak, hanem finom és precziz kísézőnek bizonyult.

~ A BERLINI KIR. OPERAHÁZBAN század-szor adták Spohr Jessonda operáját.

~ BROULIK FERENCZ, a m. kir. operaház tagja «új korbeli dalestély»-t rendez e hónap 23-ikán esteli nyolczadfél órakor a fővárosi vígadó kistermében. A dalestély műsora: 1. a) Spohr L. «Zuleika». 1001. Tag im Orient dalaiból Bodenstaedt-től 1. sz. b) Schumann R. «Der Nussbaum». 25-ik mű 3-ik sz. Szöveg Mosen-től. c) Schubert F. «Am Meer». Hattyúdál 12. sz. Szövege Heine-től. 2. a) Brahms J. «Wie bist du meine Königin». 32-ik mű 9. sz. Szövege Platen és Daumer-től. b) Wagner R. Szerelmi dal «Walkürök»-ből c) Liszt F. «In Liebeslust». Szöv. Hoffmann Fallersleben-től. 3. a) Jensen. «Murmeldes Lüftchen». 21-dik mű 4. sz. Heysertől. b) Franz R. Ständchen. 7. mű 2. sz. Rühert-től. c) Schütz M. «Schlag die Tschadra zurück». 4-dik mű Szövege Bodenstaedt-től. 4. a) Steiger L. «Fülemiledal». Kézirat. Szövege Szász-től. b) Zimay László. «Kék ibolya». Szövege Zajzoni-től. c) Mosonyi Mihály. «Boldogság emléke». Szöv. Komócsy-től. A zongorakíséretet Mayer Gusztáv vállalta el.

~ SIPOSS ANTAL magánzeneakadémiája tiz évi fennállásának megünneplésére matiné lesz márczius 25-én. (szerdán) délelőtt 11 órakor a fővárosi vígadó kis termében. A matiné az intézet volt és jelenlegi tanítványai rendezik s az igazgatón kívül közreműködnek: Horánszky Emilia, Just Ida, Ketzler Ida, Nagy Jolán. Bisch tz Matild, Márkusné-Dobay Erzs, Krisztinkovich Béla, Czanyuga Emma, Petykó Imre, továbbá a nemzeti zenede énekosztályának növendékei Mendel Edéné osztálytanárnő vezetése mellett. A műsorra Liszt, Goldmark, Mosonyi, Bach-Raff, Weber-Tausig és Rüfer szerzeményivannak kitűzve s ezenkivel egy alkalmi költemény, melyet Komócsy József írt.

SZINHÁZI HÍREK.

= NÉPSZINHÁZ. Az «ördög pirulái» szerdai első előadása csak csekély kötelességet ró reánk. Szöveg és zene sem új, sem valami különös említeni valót nem kíván. Rövid notifikálásunkat csak arra szoríthatjuk, hogy a népszínház igazgató-sága a bámulatos türelmet, szorgalmat és kitartást igénylő darab színrehozatalával a hazai dekoracionális és színpa i gépművészet terén eddig el nem ért sikert jegyezhet fel. A közönség tódul a szín-

háza és a kiállítás alatt azt az estét, melyet a látogató a népszínházban tölt, egyike a legkönnyebb és legélvezetesebb mulatságai közé fogja számíthatni. Az előadók kivétel nélkül nemes ambícióval működnek közre a hosszú és fárasztó előadásokban.

= VÁRSZÍNHÁZ. Csütörtökön volt az «Eleven ördög» 25-ik előadásának jubilaris előadása. A nálunk oly ritka ünnep a közönség meleg érdeklődése között folyt le és mindenkihez igen közel hozta azt a meggyőződést, hogy Blaha Lujza asszonyban oly ritka tüneményű művésznőt bírnak, ki, ahol csak megfordul, élénken pezsgő, valódi színházi életet tud teremteni. A különben is szép munkájú operette mégis csak az ő segítségével lett azzá, ami; a festék és színpadi cifraság helyett valódi életet lehel e grandiózán kigondolt és végtelen szeretetreméltósággal eljátszott szerepbe és hírhez, elismeréshez juttatott egy magyar operette-író, kinek e téren eddig a legnagyobb sikere volt, s kit könyveműn rosszakaratú gáncsoskodással elidegeníteni — mint azt néhány lap teszi — nagy kár volna, midőn a temperamentumú könnyű zene művelői nálunk a lehető legkisebb számban vannak jelen. Konti az előadáson őszinte ovációk tárgya volt, mit a halás szerző a közreműködőknek kedves meglepetésekkel viszonozott. *Margó Célia* és *Makó* önmagukat múltak felül. Margó k. a. különösen a második felvonás pompás couplet előadásával valóságos tapsvihart idézett fel.

= A NÉMET SZÍNHÁZNAK a múlt héten ismét vendége volt, *Frank* kisasszony. A művésznőről soktörű hosszabb szereplése alkalmával sokkal bővebben szölvünk, semhogy jelenlegi itt időzése, mely csak négy előadásra terjed és a Bagdadi hercegnőn kívül újabb szerepben nem mutatott be, a pusztá reporteri kötelesség mellett mást is róna ránk. Annyit azonban mégis föladatunk fölemlíteni, hogy bagdadi hercegnője, bár nem hiányzott belőle semmi azokból a kiváló művészeti jelességekből, melyekkel *Frank* pazarul van megáldva és a melyek őt a német tragikák legkiválóbbjai közé sorozza, messze maradt el attól, melyhez bennünket *Helvey Laura* szoktatott. *Frank* alakításában *Lionette de Hun* a legérthetlenebb vázlat maradt, azokkal a bizarr, ríktó zománccokkal bevonva, melyekből az egész alak satirizálására a költői jellemeknek készült. *Frank* csak azt adta, a mit *Dumas* adott, jobban mondva leírt és nem aratott vele síkért, bármilyen szépen szavalt, bármennyire látszott átélni sorsát és átézni helyzetét; ő is úgy járt, mint járt maga a darab és a jártak a *Lionette de Hun* többi nagynevű személyesítői: megbukott! Valóban a ki a bagdadi hercegnő bizarr vagy mondjuk eszeveszett jellemét sikerülten akarja színpadon ábrázolni, annak az, a mit *Dumas* megírt, csak külső mezül szolgálhat, melybe életet kell vinni. És ez az, a mi *Helvey Laurát* összes társai fölött diadalra segítette e szerepben. Vanak nagyobb tragikák ő nála, bizonyos tekintetben talán *Frank* is nagyobb, de úgy látszik nincs annyi erejük, mint neki, phantasiájokkal segítségére keini az írónak és azt, a mit phantasiájuk eléjük rajzol, megtestesíteni. *Helvey* maga csinált a bag-

dadi hercegnőből egy olyan alakot, mely félig-meddig érthetővé tudta tenni szenvedélyességével jellemét. *Frank* csak asszony volt, a ki nem szeret senkit és a kit helyzete a posványba sodor; *Helvey* szenvedélyes, a ki mindenkor az exaltatio ural és a ki csak azért nem szeret egyet, mert sokat tudna szeretni. A bagdadi hercegnőt megelőzőleg *Heise* egy felvonásos drámáját: «Ehrenschilden»-t adták elő, melyet szellemes párbeszédje, nyelvnek választékossága, meséjének kerekdedsége miatt, soron és alkalmon kívül is, meg kell emlékeznünk. Valóban élvezetes estétet szerezhetne a német színház igazgatósága közönségének, ha *Heise* műveit többször hozná színre, mihez neki *Förster* úrban, ki az *Ehrenschilden*-ban a bankárt kiváló diszkreációval játszta, nagy segítségére lehet.

A BERLINIEK SZOBRÁSZATA.

Begas Reinhold, Schaper Fritz, Encke Erdmann, Moser Gyula, Lüfssen Eduard, Schweinitz R.

A MONUMENTÁLIS szobrok produkciójában jelenleg Németország viszi az első szerepet. Alig mulik el hét, melyben a német lapok ne tudnának egy új szoborleplezésről beszélni, és ritka az a német képes heti lap, mely ne hozna legalább minden második vagy harmadik héten egy újabb szobormű fametszeti képmását. A német szobrászat valóságos melegágya Berlin. Az ujonnan felmerült tehetségek legnagyobb része innen fakadt. A mostani berlini szobrászat eredményeit tekintve részben már oly mesterműveket találunk, melyek a fejlődés legmagasabb fokát érték már el, mások pedig már első megjelenésükben oly hatalmas csirázási stadiumot képesek feltüntetni, mely a virágzás, növés biztos meggyőződését adja meg a szakértő szemlélőnek.

A most működő és működésök delezőjén levő berlini szobrászalatok közt a legtehetségesebbek egyike *Begas Reinhold*. A mi műtermében legelőször tűnik szembe, az a Berlin számára megrendelt monumentális kút mintája, melynek kivitelével az állam bizta meg a művészt. A kolosszális alkotásnak éppen elkészült alapmintája harmadrész-nagyságban tűnteti fel Berlin legújabb díszét. Nagyobb mértékben kivéve, még *Begas* ritka nagyságú műterme sem fogadhatta volna be a mintát, mint befejezett egészet. Ahogy most van, meglehetősen pontossággal felel meg a művész plasztikai vázának, melyet még évek előtt alkotott meg, csakhogy a különbséggel, hogy a főcsoport még gazdagabb és élénkebb kifejtésben mutatkozik. A tág medenczéből merészen kiemelkedő köszírt tetején trónol a hatalmas *Neptun*, jobbkezt csipőjére szorítva, balkarjával pedig a vállán nyugvó háromágu szigonyt átogva. Vízről átázott haja keskeny csimbókokban omlik széles homlokára hosszú szakála pedig öblös mellére. Ama erélyes tartás, melylyel a térben erősen hajlott bal láb egy följebb fekvő szikladarabra lép, míg a jobbik hosszan kinyúlva egy alább kinyuló éles

kötőmbig ér, nagyban emeli a parancsoló erélyt, mely a tenger istenében lakik. És e pillanatban még sem töpreng egy a hullámokon átdördülő *Quos ego* fölött, hanem apailag gyönyörködik a virgocsz gyermekek játékában, kik részint a négy *Friton* által hordott nagy kagylókban, részint azok körül ficzánkolódnak pajzán jókedvben. Az egyik contemplatív kényelemmel lubiczkol abban a vízben, mely a *Neptun* balján lévő kagylót tölti meg, mások pedig úrnákból hatalmas vízugarakat lódtanak alantabb játszó pajtásaik nyaka közé, néhányan a kiálló szikladarabokon át menekülnek, rákok, teknősbékákat, csigák és egyéb kisebb vízi szörnyetek elöl, melyek a medenczéből bukna fel, míg mások egy magasabb állásponttól a biztonság érzetével kiváncsian tekintenek le a csodálatos alakú állatokra. A kis legénykék legpajkosabbika kihajol az egyik hátulsó kagylóból, hogy a lótestű, úszomadárlábú és hallúszonyokka lellátott kagyló-hordozó hosszú üstökét megcibálja. A magasra felépített főcsoport így rendkívüli élettelses képet nyújt. Hogy pedig az egésznek kifelé szép plasztikus kihangzása legyen, a művész a körvonaltan futó kútkerületet négy nőalakkal díszítette, melyek egyenletes elosztással előnyös benyomást tesznek. A párkányzaton oldalvást ülnek a lovagló nők attitűdejében. Attributumainál fogva jelképezik mindazt, ami a vízmentében és a vízben tenyészik. Halászhaló halakkal, áruccsomagok, szőlőfürtök és egy dóm mintája környezik az egyiket, levágott fa a másikat, míg a harmadik szimbolikáját a lábainál heverő kecskegödölye magyarázza ki, tudniillik az állattenyésztést, a negyedik pedig kévével, sarlóval és gyümölcsessel a mezőgazdaságot jelképezi. A majdnem egészen meztelen alakok magukban is igen szépek, de alkotójuk az alapjában véve egyhangú ülő helyzeteket oly sokféle árnyalásban és oly finom megkülönböztetésben hozza a szemlélő elé, hogy kettős érdekel bír. A minta már most, az életnagyság alatti mértékben is impozáns és erőteljes benyomást szül. Képzhető, hogyan fog majd az érzőntés kolosszális méreteiben hatni, melyben *Neptun* majd méltó kollegája lesz nagyságban a *Borussianak*, mely most ugyancsak *Begas Reinhold* kezei alatt egy külön műteremben a befejezés elé néz. Jobb keze a kardra, a két koszorút tartó balkéz a csipőre támaszkodik, a sisakkal díszített fő erélyes mozdulattal balfelé fordul. Így áll pánczéjében a hatalmas nőalak, melyről a királyi palást gazdag fodrokban és ránczokban folyik alá. A gömbölyű karok meztelenek és a klasszikai dívt szerint oldalt kihásított ruházatból a gazdagon kiverit érczlábvértbe szorított balláb látszik ki szabad és természetes tartásban.

Begas nemcsak a monumentális kompozíciók embere. A genreben sok szellem és csín jellemzi munkáit. A fennt leírt szobor tőszomszédságában egy végtelen finom és elegáns nippes-tárgy ragadja meg a néző figyelmét. Alacsony oszlophoz támaszkodik egy bájos nőalak abban a pillanatban, midőn a fürdőből kiszállt és magára huzza a fürdőköpenyt. E mellett áll a német koronaherczeg egyenruhás és vértés lovagi alakja, mint

pendantja a már mult évben elkészült koronahercegnő szobrának. Úgy ott áll nagyrészen befejezve a német parlament egyik kiváló alakjának mellszobra is.

A fentebb említett Borussia-szobor a berlini arzenál számára készül. E nagyszerű épület szobordíszítményein több berlini műteremben dolgoznak és különösen nagy szorgalommal Schaper Fritsch atelierjében. Itt fejlődik vakító fehér márványból a Victória és két ülő női alak által jelképezett harci erény. E két utóbbi a győzelem istennőjéhez gondolandók, kinek két oldalán nyerne majd helyet a központi nagy alakhoz emelve tekintetüket. Egyik részről látjuk a *Lelkesedés* istennőjét egy lengő hajfűrtös szüzet, kinek fejét cserkoszorú övezi. Felugrára készen, balkeze a földnek feszített paizsot fogja, jobb keze a kard markolatát tartja abban a pillanatban, midőn a penge a következőben már elhagyja a hüvelyt. A másik oldalon a *törhellen bátóság* foglal helyet. Ébren virrasztva, de felfegyverkezve a hatalom tudatának előkelő nyugalmaival örökösdi a háború és győzelem vívmányai fölött. Balkezében a császári korona, a kormánypálcza és a díszpálma nyugszik, míg a térde támaszkodó jobbkez hatalmas kardot szorít. Míg a három márványalak a régi Drake-féle műteremben elkészül, addig Schapernek egy másik műtermében az a kedves és finom jelenet vonja magára a figyelmet, melynek márványkivitelre szánt életnagyságú mintája a mester kezei alatt már is meglepően kidomborodott. Egy ülő, majdnem egészen meztelen nő, kinek kissé hátrahúzott jobb lába a könnyen előre hajlott felső testet csodálatosan folytatja, egy mellette álló fiúcskát karol át, míg jobbja a kislúéval egyetemben egy tálat tart, amelynek tartalmán éppen hét galamb üdül. A fiatal ruganyos nő gondos gyöngédsége épp oly bájos, mint a gyermek derült, vídám arc kifejezése, aki kissé hátravetett fővel tekintetét ama galambra veti, mely éppen vállára szállt.

Schaper idylli csoportozatához sok tekintetben hasonló motívumok készülnek más kezek által. Nevezünk meg ezek közül néhányat. Az egyik — *Encke Erdmann* műve, egy homokkő-csoportozat alakjában már majdnem egészen kész. Jól ápolt rózsaaigból kilátszó talpazaton egy fiatal leány látható amint koszorút font magának. Alacsony földhalom, amelyen és a mely előtt letépett virágok fekszenek szerte szét, szolgál neki ülőhelyül. Könnyedén odadőlve fekszik a karcsú alak félig a domb szegletén, félig balkarjára támaszkodva és a tetszés kifejezésével szemléli a koszorút. Bájosan van-e momentum úgy kifejezésre hozva, hogy feje könnyedén balfelé hajlik. A szűk ruha, mely a mell alatt öv által van összetartva, finoman a testhez tapadva követi az ifjú üde test szép vonalait. A bal vállat azonban, mely természetesen a kar mély támpontjával ellenkezőleg foglal posztót, lecsúszott a ruha és feltárul a nyak és váll finom gömbölyűségű kontúrja. A fiatal leány még nem látszik észrevenni, hogy lábujjhegyen, vagy kis szárnyakon egy kandi legényke lopódzott melléje. Amorka, a pajkos kis isten észrevette, hogy a koszorúból a legillatosabb virág,

a rózsza hiányzik. Most pedig ott áll a viruló leány előtt és gödrös bal karcsú-káját bizalmasan a leány ölébe téve, elébe tartja a virágok sokat dicsőített királynőjét, saját hatalmának bódító symbolumát. E csoport épp oly bájos, mint a helyhez alkalmas, mert kertbe jön, virágágyaktól, pázsittól és tekervényes útaktól lesz környezve.

Encke ezenfelül még Nagy Frigyes áló szobrával van elfoglalva, melyet a Ruhmes-halle számára készít. Az első mintánál a tradícióval akart szakítani, amennyiben II. Frigyeset férfikorának virágában ábrázolta, de ő is arra a meggyőződésre jutott, hogy a nagy király mindenki előtt csak mint az *«alte Fritz»* ismeretes, és e név a valódi otthonos a németeknél. Így ábrázolja tehát ő is Frigyeset és nem lesz kénytelen kompozíciójából a megjelenés népszerűségének nagy részét feláldozni. Nagy ambízióról tesz tanúságot az a körülmény, hogy a művész új és jobb meggyőződésének szolgálatában újult erővel fogott a már egyszer elkészült mű új megalkotásához.

Encke nemrég egy igen karakterisztikus néger nőfejet mintázott, melyet ércbe öntetett diskretül patinírozva a színek nuanceit.

Az idylli csoportokhoz rokon alkotásokat mutat fel *Moser Gyula* műterme. Szemünk előtt itt is egy ülő leány van a szüzesség első virágában. Szép felteste egészen leplezetlen, úgyszintén a gömbölyded lábak, melyek a boka táján könnyen egymásba vannak kulcsolva, miközben csak az egyik láb hegye érinti a földet. Az altestet inkább véletlenül, mint czélzatosan könnyű ruha fedi. A leány egyik térdére, bizonyára az ölében fekvő rózsza által oda csalva lepke ereszkedett. A leány oldalán álló fiúcska sebes mozdulattal készül az állatkát elfogni. Nemcsak a hímport törölné le szárnyacskaírói, hanem egészen összenyomná a könnyed jószágot. Szerencsére a kis heves eléggé áll félig serdült néjének varázshatalma alatt, hogy annak egy csendesítő hangja, szelid kézmozdulata tartózkodásra készítse. A már lecsapásra kész kezecskék megakadnak, amit a művész természetesen beszédességgel hozott kifejezésre. A megfontolatlan ösztönszerű tudatával hátra kísérő mozdulatot tesz a fiúcska, mely mozdulatnak a nővér gyöngéd kézmozdulata csak szellemi és nem mechanikai impulzust adhatott; csak szemei függnek folyvást a csinos lepkén és a feszült arckifejezés látszik a kis rovar helyéhez varázsolni, míg a nővér óvatos keze az állatocska finom testét egy érzéketlenebb részen fogja megragadni. Valóban elragadó a rokon és mégis különbözően árnyalt érzelmek fokozatának kifejezése a két alakban és a két arcban. Ami a fiúnál szikrázó hevességgel nyilvánul, az a leánynál szüzies keccsés látszik mérsékelve.

Ez életnagyságú csoporton kívül Moser még egy féleletnagyságú is dolgozik szintén ülő főalakkal. Egy fiatal pásztor juhász-kutyájával együtt gyanus neszt hall és mindketten fejüket arrafelé fordítják, a honnan a nyáját veszélyeztető hang látszik jönni. A kutya hegyezett fülekkel felig felemelkedve tartja fölfelé orrát és bizonyára hangos ugatással ugorna fel és

rohanna az ellenség elé, ha gazdája nyak-övével fogva vissza nem tartaná és csitító szavakkal meg nem nyugtatná, mi alatt jobbkeze görcsösen fogja az izmos botot, készen azt védőfegyverként suhogtatni. A harcvágy által felkeltett izomfeszítések különösen szép kifejezést kölcsönöznek a karcsú testnek.

A maga nemében igen sajátos *Lürssen Eduárd* márványban kivitt mellszobra, mely a berlini kínai nagykövetet ábrázolja. Éltelintve a megszólalásig hű hasonlatosságtól pompásan van feltüntetve a keletázsiai karakterisztikus típus és az okos és kedélyes kifejezés, mely a mennyei birodalom közkedveltségű képviselőjét oly ismerter és népszerűvé tette Berlinben. A fejdísz részletei, mely hordozójának méltóságára nézve a legfinomabb mértéket szolgáltatja és az öltözet detailjai a leggondosabb megfigyelés és sikerült kivitel eredményei. Maga az ábrázolt nagyúr maga is elismerte ezt barátságos mosollyal és fejbólintással, midőn nemrég a helyszínén saát kedves énjét inspicziálta. Egy dologért persze nagyon kár: a méltóság teljes úr tekintélyes hosszúságú czopfját a mellszobor töredékes alakjánál fogva éppen a közepén kellett kegyetlenül levágni.

A csoportok egy hivatott művelője még *Schweinitz R.* aki az eddig leirt kedves motívumok helyett egy igen komoly tárgyat, két keresztény mátyrt a római cirikusban, választott. Egre emelt szemekkel gyönyörű állásban látunk egy java korabeli férfit, amint mellén összekulcsolt kezeiben kis fakeresztet szorít. Csendes megadással simúl hozzá fiatal neje. Ő is megnyugodott sorsában, de a nőnek szüksége van a férfi lelki és testi támogatására, hogy iszonyú sorsát nemes állhatatossággal várja be. Kiehezett párducz kerületi a vértanú párt vad szökésekkel, vérben forgó szemeit áldozataira függesztve; egy másik fenevad már ugrásra készen lapul a férfi mögött, hogy a következő pillanatban éles karmait vállába verje. Egy pillanat és a borzasztó aktus meg is történik.

E jelenetnek sajátos ellentéte a tánczó bajadér, kinek márványban való kivitele épp most készül a művész ugyanazon műtermében. A fej fölött lengetett fátyol motívuma igen ügyesen van felhasználva azáltal, hogy e ruhadarabnak egy szomszédos oszloppali érintése által az egész biztos támpontot nyer, mi által a lábak menttek a megterheléstől és a lábujjhegyeken való grációzus állás lehetővé válik.

A berlini szobrászat legjelesebb produkcióit nagyjában a felhozottakkal kimerítettük. Igen sok szép és bővebb megemlésté méltó tárgy volna még hátra, ha a következő tavaszi kiállítást előre akarnók ismertetni. Jobb, ha nem nyúlunk túlságos indiskreczióval előre, és megelégedünk e kis körtutással, mely épp annyi vonzót nyújt, amennyit éppen egyszerre fáradság nélkül élvezni képes a szemlélő.

PAIZS ORBÁN.

Pallas Irodalmi és nyomdai részvénytársaság nyomása.

„Erste Productiv-Genossenschaft der Klaviermacher“

Arany- és más magas érdemekkel
kitüntetett gyár.

WIEN.

Verschiedene goldene Medaillen und
andere hohe Auszeichnungen.

Bécsi zongoragyár Produktiv-szövetkezet

kitűnő gyártmányok, melyek minden tekintetben kiállják a versenyt a leghiresebb zongorákkal.

KAPHATÓK:

Barna egyszerű hurozott ↓ Fekete egyszerű hurozott
Barna kereszt-hurozott ↑ Fekete kereszt-hurozott

Egyedüli főraktárnk Budapesten (váci-utca 3. szám), a „Harmonia“ zongorateremben.

Zenetanárok lakcizmei.

ZONGORA:

Bartay János, nemzeti zenédei t. váci-u. 18.
Deutsch Willy, bálvány-utca 18.
Drescher Raimund, kerepesi-ut, kerep. udv.
Erney József, nemz. zen. t., kerepesi-ut 24.
Gobbi Henrik, m. kir. orsz. zeneakadémiai
tanár. Ferencz-József rakpart 18.
Klinger Sándor, sugár ut 23. III. em. 9. ajtó.
Kont Ilona, damjanich-utca 6.
Koschirz János, sugár-ut 89.
Major J. Gyula, váci-körút 17.
Rausch Károly, nemz. zenédei tan., Hunyady-
utca 3.
Schütze Rezső, nemz. zenédei tanár, nagy
korona-utca 4.
Sipos Antal, magán zeneakadémia tulajdo-
nos, Keeskenéti-utca „Geist“-ház.
Somogyi Mór, Zrínyi-utca 3. sz. I. em. 19. a.
Vajdady Béla, nemz. zenédei tanár, külső
dob-utca 49.

HARMONIUM és ORGONA.

Erney József, kerepesi-ut 24.
ÉNEK.
Henderson Mary, aranykőz-utca 2. sz.
Igerics Katalin, Lipót-utca 6.
Passy-Cornet Adel, m. kir. orsz. zeneaka-
démiai tanár asszony, múzeum-körút.
Schmidt József, Lipót-utca 19.

ZENESZERZÉS.

Breisach Izidor, váci-körút 29. III. em. 8.
Erney József, kerepesi-ut 24.
Major J. Gyula, váci-körút 17.
Nicolitsch Sándor, m. kir. orsz. zeneakadé-
miai tanár, Kazinczy-utca 17.

HEGEDŰ.

Gobbi Alajos, nemz. zen. t., magyar-u. 36.
Kis Peter, nemz. zenédei tanár, Sándor-u. 5.
Mészáros Imre, nemz. zenél. tr. tüzoltó-u. 10.
Pettykó Imre, Klauzál-utca 17.
Herman Mariska, Múzeum-utca 11. sz., he-
gedű, zongora, czimbalom.

Idei könyvpiacunknak kiállításában legdíszesebb,
tartalmában legérdekesebb jelensége: a

Székely Tündérország

BENEDEK ELEK-től.

A 18 éves művészi czimképpel ellátott kötet ára füzve 3 forint
vászon kötésben 4 forint.

Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság kiadóhivatala

Budapest, Gránátos-utca 6.

A „HARMONIA“

zongoratermében (váci-utca 3.) alábbi bécsi zongoragyárosok
gyártmányai található raktáron:

J. Heitzmann és fia

cs. kir. udvari zongoragyáros.
Elsőrangú gyár, mely külön-
ösen arról nevezetes, hogy a
legtartósabb hangszereket ké-
szíti. Zongorái az egész világon
el vannak terjedve. S mindenütt
egyaránt kelendőségnek és ked-
veltségnek örvendenek. Birja a
legmagasabb kitüntetések.

Zongorahangoló lakcíme

megtudható a „Harmonia“
zeneműkereskedésben.

F. WOLLEK

Olcso közép minőségű tetsze-
tős zongorák.

ERHAR

világhírű zongorái.
Ezen hangszerek a zongoragyár-
tás remekei közé tartoznak. Tar-
tóságra utólérhetlenek, ezen tu-
lajdonságnak köszönheti a gyár
nagy hírnevét.
Kaphatók:
Salon Stuez, diófa
„ „ fekete
kereszt-hurozott és egyszerű.

Schmidt Ferencz

Bösendorfer tanítványa.
Jó minőségű tartós zongorák:
Rövid salon, diófából
„ „ fekete
Arjegyzeik küldetik díj nélkül.

Wessely Márton

zongoragyáros.
Különös specialitás az ügy-
nevezett „Diminutiv“ zongora,
legkisebb alak s mégis erős, tö-
mör hang. Bármilyen kicsi szo-
bában is eltér. Az egész zongora
1 $\frac{1}{2}$ méter. Különböféle érmek.

Hamburger Károly

bécsi zongoragyáros, készít kitűnő zongorákat, melyek a „Harmonia“ zongorateremben folyton készletben tartatnak és jutányos áron kaphatók.

Stahl Ferencz

Kitűnő zongorákat készít,
melyek nagy kedveltségnek
örvendenek.

HESSE L.

nemcsak, hogy szakértelemmel kezeli a hangolást, hanem mint volt zongorakészítő a hangszerek javítását is magára vállalja.

HEITZMANN NANDOR

Jó minőségű tartós zongorák
Rövid salon diófából
„ „ fekete

POKORNY

zongoráit ajánlja a közönség
figyelmébe.

Nemecske József

Mignon
zongorák. Tartós kitűnő hang-
szerek. Különösen ajánlatosak
iskolák számára.

ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁR.

Az országos m. kir. statisztikai hivatal kimutatásai szerint hazánkba évenként körülbelül másfél ezer zongora hozatik be Bécs és a külföld többi hangszertermelő piacairól.

Ezen zongorák ára fejében évenként körülbelül 600,000 forint vándorol ki az országból idegen ipartelepek gyámlatására és felvirágoztatására.

A bécsi zongora-műipar nagyrészt a magyar pénznek köszöni virágzó állapotát s rohamos fejlődését több mint 200 kisebb-nagyobb gyáros nagyrészt hazánk szükségletének kielégítésére dolgozik.

S miért van ez így?

Mert hazánkban nem létezik jelenleg egyetlen nagyobb gyártelep, mely az óriási szükségletnek csekély arányban is tudna felelni.

Mióta a külföldön is hírnévre szert tett „Beregszászy Lajos“-féle jeles magyar zongoragyár beszüntette működését s érdemdús megalapítója visszavonult a magánéletbe, a magyar zongora-műipar továbbfejlődése is megakadt, úgy hogy jelenleg alig 30—40 drb. zongora készül tényleg hazánkban.

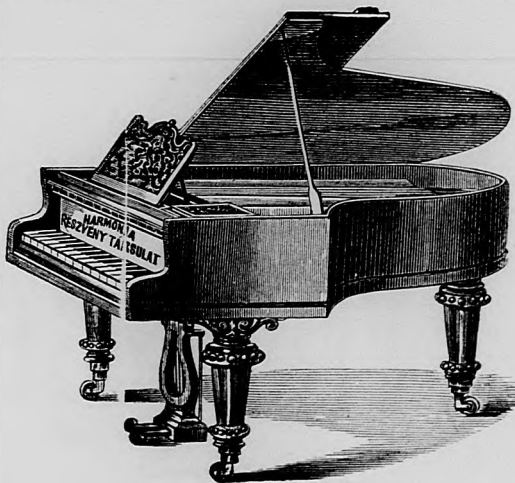
A magyar ipar már nagyrészt felszabadult a külföldi nyomasztó befolyása alól s csak egy némelyik ága tengődik még az idegen sorvasztó behatás mellett, ezek közé tartozik a zongora műipar is.

Ezen bajon vélt segíthetni a „Harmonia“ magyar zeneművészek részvénytársulata“ midőn 60,000 frtnyi tőkével az „ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁRT“ megalapítja, mely működését 1884. évi ápril havában megkezdette.

„Az első hazai zongoragyár“ Budapesten Huszár-tucza 7. szám alatt fekvő külön e célra berendezett nagyszerű gyárhelyiségekben készíti zongoráit, melyek orsz. nevű szaktekintélyeink bírálata szerint a bécsi zongorákkal teljesen versenyképesek.

A társulat igazgatósága pénzt és fáradságot nem kimélve a legnevesebb gyárakból első rangú munkaerőt szerződötetett, mely szakavatott vezetés alatt évenként 300—400 drb. zongorát képes előállítani.

A gyártmányokra a legjobb minőségű, tartós, kifogástalan anyag fordítatik s a zongorákért teljes garancia vállalattatik.

Salon stutz-zongora.

Hogy azonban ezen egyetlen nagyobb szerű magyar műipar telep a konkurrenzia terén sikerrel kiállja a versenyt a bécsiekkel és külföldiekkel, — szükséges, hogy a hazafias magyar közönség pártfogásába vegye s akkor évenként százerek fognak az országban maradni, sőt idővel a keletnek fekvő szomszéd államok is Budapestről hozatván zongora-szükségletüket, százerek fognak nemzetgazdasági nyereségképp hazánkba befolyani.

A „Harmonia“ „Első hazai zongoragyár“ zongorái nem csak jobbak, tartósabbak mint a bécsi középárú zongorák, hanem aránylag olcsóbbak is.

A FÖNTEBBI RAJZ SZERINT KÉSZITTETNEK:

Fekete és barna szárnyzongorák (<i>Concert-Flügel</i>)	550 frttól 700 frtig.
„ „ stutz-zongorák (<i>Salon-Stutz</i>)	480 frttól 600 frtig.
„ „ legrövidebb mignon-zongorák 1½ méter.	480 frttól 600 frtig.
Rövid zongorák olcsó kiállítással.	360 frttól 450 frtig.

Vidékről jövő megrendelések pontosan és lelkiismeretesen teljesíttetnek. Játszott zongorák újjakkal becseréltetnek.

„Az első hazai zongoragyár“ mindennemű javításokra is be van rendezve. Játszott zongorák újra huroztatnak, bőrszétnek s teljesen használható karba helyeztetnek. Hosszú szárny-zongorák rövid stutz-zongorákká átalakíttatnak.

Az igazgatóság vidékről jövő kérdésekre felelettel s tanácsal szolgál — becserélés esetén pedig ügynökét az illető helyre saját költségén elküldi.

A társulat zongoratermében azonkívül kaphatók iskola-harmoniumok és hangverseny-harmoniumok.

A „HARMONIA“ RÉSZVÉNYTÁRSULAT
IGAZGATÓSÁGA.